זמן החורף של המדרשות

הכול אמור היה לרוץ כמו שצריך: המסורות התיכוניים של הציונות הדתית מייצרים כמות גדלה והולכת של בוגרות, עולם התורה בישיבות ובמכינות לבנים בצמיחה מתמדת, אפילו מספר המדרשות לבנות שנפתחות גדל - רק דבר אחד הולך וקטן לאורך כמעט שני עשורים: אחוז הבנות הדתיות שמגיעות ללמוד בהן מה שהתחיל לפני שלושים שנה כמהפכה לימוד התורה לבנות, מסתמן כבר כמה שנים כשבר של ממש בחזון המדרשות לצד זאת, מספר הבנות שמשלבות לימוד תורה בשירות הלאומי, תוך כדי לימודים אקדמיים או במהלך הקמת המשפחה שלהן - צומח בהתמדה הרבנית מלכה פיוטרקובסקי (בעבר ממדרשת לינדנבאום) שחלמה להעמיד תלמידות חכמות, ולעומתה הרבנית דנה סליי (ממדרשת הרובע) שהולכת על קו לימוד אמוני ונפשי - מנסות להסביר מדוע הבנות אינן מתחברות ומעדיפות להסתפק בטעימות בלבד האם בנות הציונות הדתית מפספסות את החזון או שמא החזון פספס את הבנות?

ארנון סגל

איור: נתניה בעז

מחוללות מהפכה לימוד התורה לנשים לפני 35 שנים מסתובבות הדור המבוגר בבתי המדרש בתחושת כישלון. המהפכה תמה כבר מזמן, והחלום להעמיד דור של תלמידות חכמים המית עצמו לפני שנים מתוץ לאומלה של תורה. נכון, ב-23 מדרשות לבנות מתקיימות כיום מסגרות לימוד תורה לשמה, ובהן לומדות כ-1,200 בנות בתכנית חד־שנתית, אבל לא מעט גרמים מרדים שהמספר הזה נותר סטטי כבר שנים רבות מדי. גם מסגרות המשך רציניות לא מצליחות להתרומם. להערכת הרבנית מלכה פיוטרקובסקי, בעברה ראש מדרשת לינדנבאום שכיום עוסקת בהוראת תלמוד בבמה וכמה מסגרות, כבר 10 שנים לא חל כל שינוי לטובה בתתונים. זאת, למרות הגדיל באוכלוסיית בוגרות ״ב בציונות הדתית מדי שנה, ולול אף פריחה תורנית שמאפיינת את עולם הישיבות והמכינות המקבלל.

תשל״ז (1977) הייתה שנת המהפך, ולא רק זה הפוליטי. זו השנה שבה הוקם בשיראל לראשונה מוסד תעונה מסוד המדרשה״. התופעה יוצאה מאמריקה, שם כנראה היו לנשים אוורתודוקסיות פחות עכבות המונעות מהן להגיע בספרים הקדושים. מהפכת האולפנות התרחשה כבר כעשרים שנה קודם לכן, ונשים דתיות צעירות החלו אז לסמן אל עולם התלמוד כיעד הבא. הרב חיים בריזר בדוגרי פתח עוד קודם לכן תכנית לימודים תורנית עבור בנות חרל״ן, במדרשה שזכתה מאוחר יותר לשם ״ברוריה״, כיום ״מדרשת לינדנבאום״, אך לראשונה ובאופן מפתיע, ביקשו אז להצעיף אליהן גם כמה ילידות הארץ. ״המוניבציה הייתה תמימה לגמרי״, חשוב לפיוטרקובסקי לומר, ״ובעיה מסקרנות, תאוות ידע ורצון לפתח עוד ערוצים בעבודת ה׳. זה דמה קצת למהפכה שביצעוה שרה שנירר בשקיקמה אז ״בית יעקב״. שנירר זיהתה מצוקה רוחנית בקרב נשים, דבר שגרם להן להתרחק מהקדוש ברוך הוא, מקיום תורה ומצוות, ומאורח חיים יהודי אמתי. המצב בזמנו לא היה רחוק מכך״.

עד להקמת המדרשות הנפרדות חלפו עוד כמה שנים טובות. במהלך שנות ה־80 הוקמו מדרשת ״שובה״ בעפרה, מדרשת עין הנצ״ב של הקיבוץ הדתי, ״מת״ן בירושלים המיועד ללומדות מבוגרות ולבעלות רקע תורני קודם. בשנת תש״ן הוקמה גם ״נשמת״, שלראשונה הכשירה יועצות הלכה, מעין פוסקות בענייני טהרת המשפחה. בתש״א נפתחה באם המדרשות, מדרשת לינדנבאום, תכנית להכשרת טוענות רבניות.

קצת אחר כך פרץ הגל הגדול. מדרשות הוקמו בכל מקום: בעיר ובכפר, בצפון ובדרום, וקולות רמים החלו להישמע על כך שהנה הנה הולך המגע הנשי בעולם התורה לחולל בו נסים ונפלאות, ולשנותו ללא היכר בין הבולטות שהוקמו בתקופה זו הן מדרשת הרובע ומדרשת אביב (לשעבר מדרשת מגדל עוז שבראשות בתו של ראש ישיבת הר עציון, ברוח המוסד הוהא.

קרוב לשני עשורים לאחר פריצת המהלך, מובא כאן דו״ח ביניים.

״כואב לי לומר, אבל כל המהפכה נמשכה שלוש־ארבע שנים בלבד. ירידת קרן המדרשות ניכרה בתחילה דווקא במדרשות שבהן למדו גמרא. ההסבר לזה פשוט: מי שנפשה חשקה בתורה, בהתחלה היה ברור שתצור על עצמה מסירות נפש. אבל כשהמדרשה הפכה לטרנד, הבנות טענו, בצדק מסוים, שהתלמוד לא מטפח את עולם האמונה״

״הכאב הכי גדול שלי הוא שאנחנו, המלמדים, לא עשינו מספיק כדי להאהיב את הלימוד על התלמידות. לפני חודשיים השתתפתי בכינוס קטן, במעין קבוצת תמיכה. כולנו ביכינו את העובדה שלא הצלחנו להעמיד דור״

״לא לומדים רק מה צריך לקיים ולעשות, אלא מהיכן זה נוצר, מנסים להגיע למקור הדברים. גם הלכות שנראות יבשות, לפתע הבנתי את משמעותן״

״כואב לי לומר, אבל כל המהפכה נמשכה שלוש־ארבע שנים בלבד. ירידת קרן המדרשות ניכרה בתחילה דווקא במדרשות שבהן למדו גמרא. ההסבר לזה פשוט: מי שנפשה חשקה בתורה, בהתחלה היה ברור שתצור על עצמה מסירות נפש. אבל כשהמדרשה הפכה לטרנד, הבנות טענו, בצדק מסוים, שהתלמוד לא מטפח את עולם האמונה. ובאמת, ליקח הרבה מאוד שנים עד שגמרא הופכת לקניין רוחני ללומד. כל לומד תורה ידע שהשלבים הראשונים בלימוד קשים מאוד. כל המדרשות שקמות בשנים האחרונות גם מסמנות ״מדרשות רוחניות״, שבהן הדגש הוא על לימודי נשמה, רבי נחמן ומודעות לנוף ולנפש.

״היו לי בעבר דיונים עם הרבנית דנה סליי, ראש מדרשת הרובע. בתחילת דרכה היא לימדה גמרא בתיכון ״פלך״ שבו גם אני לימדתי. אחר כך הקימה את מדרשת הרובע, ושם לא לומדים גמרא. אני מכבדת לגמרי את ההשקפה הזאת, אבל אמתלי לה שהאבסורד הוא שלומדים עין ע״ה ורבי נחמן, ולא לומדים את מקורות חז״ל הפשוטים שעליהם כל אלו מתבססים. מצד שני, אני יכולה להבין את הגישה הזאת, כי אפילו כדי לרכוש את המיומנות הכי בסיסית, ללמוד גמרא שטיינזלץ, דרושות שעות רבות. ואם תלמידה מעוניינת להתמלא בשנה הזאת שנתיבה לה במטען רוחני, אני מבינה את הרבנית סליי שמוותרת מראש על הפן הזה.

״אבל המצב חמור יותר. אפילו במדרשות שבהן עוסקים בתלמוד, חובשות ספסלי בית המדרש, ככלל, אינן מגיעות אפילו לתחמדדדות עצמאית ראשונית עם דף גמרא. כתוצאה מכך, ההיכרות נשארת בשלב הראשוני הקשה יותר, התסכול גדול, ומסילה מתחילות השאלות למה בכלל צריך את זה. אני לא חושבת שבנות צריכות ללמוד דווקא גמרא, אבל השבר הוא־אמוני שקיים הוא, בין היתר כתוצאה ממגע עם תרבות מולוכלת, הוא גדול כל כך. שממש כמו בדורה של שנירר, גם גברים אבל בוודאי נשים מוכרחים לפתח כל מיני דרכים שייעבו את הזיקה לקדוש ברוך הוא בצורה עמוקה יותר. נמה לעשות, ככל שלומדים יותר מתפתחת גישה אמונית מורכבת ועמוקה יותר בעבודת ה׳.

״שלא יובן לא נכון, בהחלט יצא דבר מבורן מאוד ממהפכת המדרשות - העובדה שנשים רוצות ויכולות ללמוד. אבל המעניינ הוא שאחוז הלומדות בעצם יורד. היום גם בנות רציניות אינן מעוניינות להקדיש שנה שלמה לתורה, כי הרי צריך פסיכומטרי, וגם לחסוך קצת כסף״.

״אולי הציפייה שלי לא ריאלית, אבל רציתי שנדביק את הבנות באהבת הלימוד״, מתוודה מלכה פיוטרקובסקי. ״ידעתי של־90 אחוזים זה יסתכם בסופו של דבר לכל היותר בלימוד של פסוק אם משנה ביום, אבל ציפיתי שיקום אחוז, אפילו קטנטן, של בנות שמעוניינות להתפתח בתחום התורני. חלמתי שבעקבות ההתעוררות בעולם הנשי הדתי, ולאור העובדה שקיימים יותר מוסדות מוסדות תורניים לנשים, נשים יוצאו לעסוק בזה כמקצוע לחיים.

״כמו שביישבות קטן אחוז קטן שממשיך גם מעבר למחוייבות, ובהדרגה הופך להיות בעצמו דור ה׳מים הבא, כך ציפיתי שיקרה גם במדרשות.

״מדרשת מת״ן בירושלים, למשל, הקימה תכנית נהדרת לנשים. המדרשה מעניקה לתלמידות מלגה חודשית במשך שלוש שנים, לתכנית בת אדבעה ימים בשבוע שמסתיימת בשיעה מוקדמת יחסית, על מנת שיוכלו אפילו להספיק לקחת את הלימודים מהמעטפת. בנוסף אם גם מחויבות של הכנת חומר בבית. ובכל זאת, למת״ן נדרשו מאמצים כבירים לגייס תלמידות לתכנית. אני יודעת שזה המצב גם תנ״ך, מדרש, ספרי הראי״ה קוק ורבי נחמן.

גם נופים חשובים נוספים בבתי המדרש הגבריים, כדוגמת מוסד האברכים, לא זכו עד כה למקביל נשיה. פה ושם אפשר אמנם להבחין בכמה לומדות בודדות שבאלו. הרבנית מלכה פיוטרקובסקי עצמה, למשל. אפשר לפעמים לתפוס אותה מציצה בכרך עבה של כתב יד ליידן על התלמוד הירושלמי ומשוונה נרפאות. סוג של יונל שתשקה נפשה בתורה ומוכיחה לעמיתותיה ולעולם שהדבר נגדד אפשרי.

״בתחילת דרכו הריה בעולם תורה הנשי מטפל לא רק בתלמוד, לגמרי לתמלוד. נזכרת פיוטרקובסקי. ״מכוח הלהט הזה הוקם בה עולם המדרשות. בעצם זה הובל גם להקמת מדרשות שגמרא בכלל לא הייתה הרעיון שלהן. מדרשת הרובע, למשל, שבפירוש הוקמה כסוג של ניגוד למדרשות־הגמרא, גם היא תוצאה של הגל הזה. לאט לאט התברר שיש לבנות רצון ללמוד. בנות הגיעו אז למדרשה בלי שום טובת הנאה נלווית - לא מלגה לא תואר ולא שילוב יחודי של שירות לאומי. רק ללמוד תורה לשמה.

״כואב לי לומר אבל כל המהפכה נמשכה שלוש־ארבע שנים בלבד. לאחר מכן, כדרכם של תחליכים, זה הפך להיות טרנד, אפנה, וכך הסיפור הזה לדעתי. בחפוך על הפוך, ירידת קרן המדרשות ניכרה בתחילה באופן מובהק דווקא במדרשות שבהן למדו גמרא. ההסבר שלי זה פשוט: מי שנפשה חשקה בתורה, בתחתלה היה ברור שתגזור על עצמה מסירות נפש. היה ברור לה שהיא נכנסת לעבודה קשה, מאתגרת, ושאי אפשר לחפש סיפוקים מידיים ולהסתפק בניצוצות של אמונה. אבל כשהמדרשה הפכה לטרנד, הבנות טענו, בצדק מסוים, שהתלמוד לא מטפח את עולם האמונה. ובאמת, ליקח הרבה מאוד שנים עד שגמרא הופכת לקניין רוחני ללומד. כל לומד תורה ידע שהשלבים הראשונים בלימוד קשים מאוד. כל המדרשות שקמות בשנים האחרונות גם מסמנות ״מדרשות רוחניות״, שבהן הדגש הוא על לימודי נשמה, רבי נחמן ומודעות לנוף ולנפש.

״היו לי בעבר דיונים עם הרבנית דנה סליי, ראש מדרשת הרובע. בתחילת דרכה היא לימדה גמרא בתיכון ״פלך״ שבו גם אני לימדתי. אחר כך הקימה את מדרשת הרובע, ושם לא לומדים גמרא. אני מכבדת לגמרי את ההשקפה הזאת, אבל אמתלי לה שהאבסורד הוא שלומדים עין ע״ה ורבי נחמן, ולא לומדים את מקורות חז״ל הפשוטים שעליהם כל אלו מתבססים. מצד שני, אני יכולה להבין את הגישה הזאת, כי אפילו כדי לרכוש את המיומנות הכי בסיסית, ללמוד גמרא שטיינזלץ, דרושות שעות רבות. ואם תלמידה מעוניינת להתמלא בשנה הזאת שנתיבה לה במטען רוחני, אני מבינה את הרבנית סליי שמוותרת מראש על הפן הזה.

״אבל המצב חמור יותר. אפילו במדרשות שבהן עוסקים בתלמוד, חובשות ספסלי בית המדרש, ככלל, אינן מגיעות אפילו לתחמדדדות עצמאית ראשונית עם דף גמרא. כתוצאה מכך, ההיכרות נשארת בשלב הראשוני הקשה יותר, התסכול גדול, ומסילה מתחילות השאלות למה בכלל צריך את זה. אני לא חושבת שבנות צריכות ללמוד דווקא גמרא, אבל השבר הוא־אמוני שקיים הוא, בין היתר כתוצאה ממגע עם תרבות מולוכלת, הוא גדול כל כך. שממש כמו בדורה של שנירר, גם גברים אבל בוודאי נשים מוכרחים לפתח כל מיני דרכים שייעבו את הזיקה לקדוש ברוך הוא בצורה עמוקה יותר. נמה לעשות, ככל שלומדים יותר מתפתחת גישה אמונית מורכבת ועמוקה יותר בעבודת ה׳.

״שלא יובן לא נכון, בהחלט יצא דבר מבורן מאוד ממהפכת המדרשות - העובדה שנשים רוצות ויכולות ללמוד. אבל המעניינ הוא שאחוז הלומדות בעצם יורד. היום גם בנות רציניות אינן מעוניינות להקדיש שנה שלמה לתורה, כי הרי צריך פסיכומטרי, וגם לחסוך קצת כסף״.

אחת מאלף לא מצאתי

״אולי הציפייה שלי לא ריאלית, אבל רציתי שנדביק את הבנות באהבת הלימוד״, מתוודה מלכה פיוטרקובסקי. ״ידעתי של־90 אחוזים זה יסתכם בסופו של דבר לכל היותר בלימוד של פסוק אם משנה ביום, אבל ציפיתי שיקום אחוז, אפילו קטנטן, של בנות שמעוניינות להתפתח בתחום התורני. חלמתי שבעקבות ההתעוררות בעולם הנשי הדתי, ולאור העובדה שקיימים יותר מוסדות מוסדות תורניים לנשים, נשים יוצאו לעסוק בזה כמקצוע לחיים.

״כמו שביישבות קטן אחוז קטן שממשיך גם מעבר למחוייבות, ובהדרגה הופך להיות בעצמו דור ה׳מים הבא, כך ציפיתי שיקרה גם במדרשות.

״מדרשת מת״ן בירושלים, למשל, הקימה תכנית נהדרת לנשים. המדרשה מעניקה לתלמידות מלגה חודשית במשך שלוש שנים, לתכנית בת אדבעה ימים בשבוע שמסתיימת בשיעה מוקדמת יחסית, על מנת שיוכלו אפילו להספיק לקחת את הלימודים מהמעטפת. בנוסף אם גם מחויבות של הכנת חומר בבית. ובכל זאת, למת״ן נדרשו מאמצים כבירים לגייס תלמידות לתכנית. אני יודעת שזה המצב גם

הקרובות בגישתן לדרך ישיבת הר המוה, ומדרשת מגדל עוז שבראשות בתו של ראש ישיבת הר עציון, ברוח המוסד הוהא.

קרוב לשני עשורים לאחר פריצת המהלך, מובא כאן דו״ח ביניים.

הרבנית פיוטרקובסקי: ״כואב לי לומר, אבל כל המהפכה נמשכה שלוש־ארבע שנים בלבד. ירידת קרן המדרשות ניכרה בתחילה דווקא במדרשות שבהן למדו גמרא. ההסבר לזה פשוט: מי שנפשה חשקה בתורה, בתחתלה היה ברור שתגזור על עצמה מסירות נפש. אבל כשהמדרשה הפכה לטרנד, הבנות טענו, בצדק מסוים, שהתלמוד לא מטפח את עולם האמונה

״הכאב הכי גדול שלי הוא שאנחנו, המלמדים, לא עשינו מספיק כדי להאהיב את הלימוד על התלמידות. לפני חודשיים השתתפתי בכינוס קטן, במעין קבוצת תמיכה. כולנו ביכינו את העובדה שלא הצלחנו להעמיד דור״

צופיה: **״לא לומדים רק מה צריך לקיים ולעשות, אלא מהיכן זה נוצר, מנסים להגיע למקור הדברים. גם הלכות שנראות יבשות, לפתע הבנתי את משמעותן**

לא הצלחנו להקים דור

פספסנו משהו: הרוב הגדול של תלמידות המדרשות כבר אינו נמנה אפילו עם אלו שבחרו להקדיש לתורה שנה תמימה. 2,500 תלמידות (לעומת 1,200, כאמור) רשומות במדרשות אך בפועל מצויות בהן רק באופן חלקי, במסגרת שילובים שונים, עם שירות לאומי או עם מסגרות לימודים אקדמיות.

וכשמסגרת הזמן דחוקה גם כך, וההורים לוחצים ושכר הלימוד גבוה וגם הסביבה דורשת את שלה, פיוטרקובסקי והברנותיה חשות שהלימוד מתקשה להמריא. החברותא, אופן הלימוד השיבתי הקלאסי כבר דורות, למען האמת די מקרטע במסגרת המדרשות לבנות, מפאת הידע הדל יחסית שהפסיקו לרכוש שלא מאפשר הרבה לימוד עצמאי. בנוסף אחרא״ם לכך גם תנאי הפתיחה הנחוצים לעומת הבנים, שבדרך כלל זוכים למנה גדושה יותר מקצועות היחידות עוד בגיל התיכון. ובכן, במקום חברותות מועברים במדרשות שיעורים, וכתחליף לגמרא ולספרי פסיקה יש

בצ׳ת מורשה, שהקים תכנית הלכה לנשים של יום בשבוע. לכאורה מה טוב יותר מזה לנשים שרוצות לשלב גם עבודה ועניינים אחרים? ובכל זאת מאוד לא פשוט להביא נשים למסגרות הללו.

״הרבנית חנה הנקין מ׳נשמת׳ העריכה בראוזיי שגם אם ניקח את כל תכניות החמסוך לנשים דתיות בעולם כולו, והמעוה הוא כמובן ארצות הברית, לא נצליח לאסוף יותר מחמישים נשים. הכאב הכי גדול שלי הוא שאנחנו, המלמדים, לא עשינו מספיק כדי להאהיב את הלימוד על תלמידות המדרשות. לפני חודשיים השתתפתי בכינוס קטן של נשים שהתורה יקרה להן, במעין קבוצת תמיכה. כולנו ביכינו את העובדה שלא הצלחנו להעמיד דור״.

ואת לא מוכנה לפחות לשקול את האפשרות שלימוד מסוג כזה לא כל כך מתאים לנשים?

״לא. כי מי שזכתה והייתה לה מוטיבציה פנימית - תנאי הכרחי שבלעדיו אי אפשר להתחיל לזוז בבית המדרש, וגם זכתה ללמוד אצל מלמד ראוי, אתה צריך לשמוע אין היא מדברת. אני מעבירה קורס במדרשה במגדל עוז, ומגיעות אליו נשים שמתודות בפניי שמעולם לא זכו ללמוד דף גמרא, אבל מאוד מאוד רוצות להכיר. ביניהן, אגב, גם כמה דמויות מפתיעות שלא היית מאמין שזה מה שהן מחפשות. יש להן מוטיבציה אדירה, והלימוד קשה להן, אני לא מכחיש, אבל פתאום מתגלה שיש להן פנינים לומר. הלך החשיבה שלהן מפנים אותי. רק צריך ללמד אותן את המיומנות לכך, והשאר מגיע מעצמו. עד שלא הוכחנו שנשים לא מסוגלות ללמוד, אני לא מוכנה לקבל את ההנחה הזאת״.

לא משבר, התבררות

גם הרבנית דנה סליי, ראש מדרשת הרובע, מכירה את הנתונים שהביאה פיוטרקובסקי, על כך שמספר הלומדות במדרשות לא גדל. ״היא צודקת. ההסבר לכך, אני חושבת, הוא שכיום בנות לומדות תורה בהרבה מאוד אופנים, דרכים ומסגרות, וללכל דבר היום קוראים ״מדרשה״. אם בת השירות הולכת לשני שיעורים אחר הצהריים - מבחינתה זו מדרשה. היא מבחינתה עשתה מאמץ. בנוסף, מכיוון שקיימות היום עוד יעוד תכניות שילוב שונות, לבה היום קשה הרבה יותר מאשר פעם לקבל את ההחלטה להקדיש שנה שלמה מחייה ללימוד נטו. כדי להגיע לשנת מדרשה בת נדשת לרצות בזה מאוד, ולדעת היטב מה ערך הדבר. גם הרווים פעמים רבות מרגישים שזה בזבוז זמן, ושואלים אם בתם למה בעצם הוא צריכה את זה, אם אפשר לשלב לימוד עם השכלה אקדמית או שירות לאומי. יש כאן גם עול כלכלי שהשנה הזאת מטילה על הבת או על הורית.

״יחד עם זאת, אני לא שותפה לתחושת המשבר. עולם המדרשות נמצא בעיצומו של תהליך התבררות. אי אפשר להשוות אותו לעולם הישיבות עם המסורת ארוכת השנים. ובכל זאת, הייתי שמחה שנגיע למצב שבו בנות ששנת תורה לשמה במדרשה מתאימה לה - יגיעו אליה בכמות גדולה יותר״.

אבל אפילו אם לא היה לחץ מהוהרים, כבלות הכול מדובר לכל הייתר בשנה, כך שמראש אי אפשר להגיע למקומות עמוקים במיוחד.

״לא נכון. אפשר להגיע למקומות עמוקים מאוד. המבגלה היא בהיקף הלימוד, אבל כאן עולה השאלה מהי מטרת המדרשות. מבחינתי, המטרה היא שמתוך קבוצה של שלושים בנות, יצאו אחרי שנה כזאת אידאליסטיות בעלות מסירות נפש, שכולן יחושו שהלימוד הוא חלק משמעותי בחייהן, ושהן אינן יכולות לוותר עליו לפחות במינון כלשהו. אפילו שיעור אח חברותא בשבוע. מתוכן יהיה מיעוט קטן, כמה בודדות, שנחשבו לתלמוד שהוא עך היא מדברת. אני מעבירה קורס במדרשה במגדל עוז, ומגיעות אליו נשים שמתודות בפניי שמעולם לא זכו ללמוד דף גמרא, אבל מאוד מאוד רוצות להכיר. ביניהן, אגב, גם כמה דמויות מפתיעות שלא היית מאמין שזה מה שהן מחפשות. יש להן מוטיבציה אדירה, והלימוד קשה להן, אני לא מכחיש, אבל פתאום מתגלה שיש להן פנינים לומר. הלך החשיבה שלהן מפנים אותי. רק צריך ללמד אותן את המיומנות לכך, והשאר מגיע מעצמו. עד שלא הוכחנו שנשים לא מסוגלות ללמוד, אני לא מוכנה לקבל את ההנחה הזאת״.

לא משבר, התבררות

גם הרבנית דנה סליי, ראש מדרשת הרובע, מכירה את הנתונים שהביאה פיוטרקובסקי, על כך שמספר הלומדות במדרשות לא גדל. ״היא צודקת. ההסבר לכך, אני חושבת, הוא שכיום בנות לומדות תורה בהרבה מאוד אופנים, דרכים ומסגרות, וללכל דבר היום קוראים ״מדרשה״. אם בת השירות הולכת לשני שיעורים אחר הצהריים - מבחינתה זו מדרשה. היא מבחינתה עשתה מאמץ. בנוסף, מכיוון שקיימות היום עוד יעוד תכניות שילוב שונות, לבה היום קשה הרבה יותר מאשר פעם לקבל את ההחלטה להקדיש שנה שלמה מחייה ללימוד נטו. כדי להגיע לשנת מדרשה בת נדשת לרצות בזה מאוד, ולדעת היטב מה ערך הדבר. גם הרווים פעמים רבות מרגישים שזה בזבוז זמן, ושואלים אם בתם למה בעצם הוא צריכה את זה, אם אפשר לשלב לימוד עם השכלה אקדמית או שירות לאומי. יש כאן גם עול כלכלי שהשנה הזאת מטילה על הבת או על הורית.

״יחד עם זאת, אני לא שותפה לתחושת המשבר. עולם המדרשות נמצא בעיצומו של תהליך התבררות. אי אפשר להשוות אותו לעולם הישיבות עם המסורת ארוכת השנים. ובכל זאת, הייתי שמחה שנגיע למצב שבו בנות ששנת תורה לשמה במדרשה מתאימה לה - יגיעו אליה בכמות גדולה יותר״.

אבל אפילו אם לא היה לחץ מהוהרים, כבלות הכול מדובר לכל הייתר בשנה, כך שמראש אי אפשר להגיע למקומות עמוקים במיוחד.

״לא נכון. אפשר להגיע למקומות עמוקים מאוד. המבגלה היא בהיקף הלימוד, אבל כאן עולה השאלה מהי מטרת המדרשות. מבחינתי, המטרה היא שמתוך קבוצה של שלושים בנות, יצאו אחרי שנה כזאת אידאליסטיות בעלות מסירות נפש, שכולן יחושו שהלימוד הוא חלק משמעותי בחייהן, ושהן אינן יכולות לוותר עליו לפחות במינון כלשהו. אפילו שיעור אח חברותא בשבוע. מתוכן יהיה מיעוט קטן, כמה בודדות, שנחשבו לתלמוד שהוא אידאליסטיות בעלות מסירות נפש, שכולן יחושו שהלימוד הוא חלק משמעותי בחייהן, ושהן אינן יכולות לוותר עליו לפחות במינון כלשהו. אפילו שיעור אח חברותא בשבוע. מתוכן יהיה מיעוט קטן, כמה בודדות, שנחשבו לתלמוד

בס״ד

תלמיד כתה ח׳ או ט׳?
הצטרף לפנימייה הצבאית התורנית
״אור עציון״

אצלנו:
- תקבל אחריות ומנהיגות לידיים.
- תזכה לטיוג אישי ולהכוונה למצוינות בלימודים.
- תרכוש ערכים מובילים - אהבת הארץ, אמונה ודעות.
- תרכוש חברים לכל החיים.
- תלמד גם מחוץ למסגרת: טיולים והכרת מורשת העם והארץ.
- תהנה מקורסי צ׳ופר ינקרזיים: ניוזוט, צלילה, צניחה, סנפלינג.

כי אצלנו סומכים עליך, מאמינים בך ומתייחסים אליך כבוגר!

הפנימייה הצבאית ״אור עציון״ מייסודו ובהכוונתו של הרב דרוקמן

ימים פתוחים
יתקיימו באמריכים
• א׳ בשבט • ו׳ באדר

לצה״ל

ליצירת קשר:
08-8619664, 08-8508924, 08-8508925

שמיניסט, בוא תתחבר לעולם האמיתי...

ישיבת ההסדר 'בינות' רעננה מזמינה אותך
לשבת היכורות
בפרשת בשלח (3.2.2012)
בנושא: **בין פקודה להלכה**

בינות
ישיבת ההסדר - רעננה

תל חי 4, רעננה | 09-7719020 | 050-2393202

מקומם שהיא רואה בו״.

הטענה של הרבנית פיוטרקובסקי היא שעולם המדרשות קם מראש בידי נשים ששאפו ללמוד גמרא והלכה בדומה לעולם הלימוד הגברי, ושבעקבות צאת קמו גם שאר המדרשות, כולל זו שלכן, את מקבלת זאת?

״אולי בפועל כך זה היה, אבל זה לא אומר שום דבר על עולם המדרשות היום. העובדה היא שפריצת עולם המדרשות באה רק בעקבות הקמת מדרשת הרובע. רוב המדרשות ממקומות עצמן קרוב יותר לתפיסתה של מדרשת הרובע, כשלימוד האמונה במרכז, ולא למדרשות שתציבו את לימוד הגמרא במרכז. השאלה החשובה היא מה מחפש רוב ציבור הבנות שבא היום ללמוד״.

קצת סבלנות, רגישותיו

לעומת פיוטרקובסקי, ניר אורבך, יו״ר פורום המדרשות לבנות, מסדר מכול וכול להכריז על תום המהפכה. לחפך. הוא חש דווקא התעצמות. אורבך מפרט את תכניות השילוב הרשונות שקמו. הוא רואה ביום לימוד הנשים השבועי שהתפתח כמעט בכל המדרשות הוכחה לכך שהאוונגרד התורני־נשי מתעבר לא גוונע, אך מצד שני טורח להדגיש שבמוקד עדיין ניצב, לדעתו, פרויקט ה׳תורה לשמה״.

הטענה היא ששולם מחיר כבד בשל רידוד התכנים. שלכל היותר יש פה הגדלת כמות על חשבון קיטון באיכות, ובנוסף מתברר שגם הכמות יורדת.

״מי קבע שלימוד דף גמרא עמוק יותר ממאמר הלכתי או מתורת הרב קוק? לכל מדרשה יש הקו הרוחני שלה. בנוסף, מוקדם מדי לקבוע. עוד לא עבר אפילו דור. ואיך אפשר כבר להכריז נחרצות שלא השכלנו להעמיד תלמידות חכמים?״

עברו כבר 35 שנים...

״התפהכה הגדולה ב־15 השנים האחרונות. עד אז 3-4 מדרשות חלוצות, שגם להן לקחו כמה שנים טובות לבנות אני שומעת שבראייה לאחור הן לא היו חזרות ולומדות במדרשה. מהסתירה שהתגלתה להן בין המדרשה לבין החיים האמתיים, הן הגיעו למסקנה שהמדרשה היא מקום לא אמתי״

הטענה היא שעולם המדרשות המתעתע - חזון ואולי בכלל זה בנות לומדות שנה בלבד. בהרבה בנות אני שומעת שבראייה לאחור הן לא היו חזרות ולומדות במדרשה. מהסתירה שהתגלתה להן בין המדרשה לבין החיים האמתיים, הן הגיעו למסקנה שהמדרשה היא מקום לא אמתי״

״מי קבע שלימוד דף גמרא עמוק יותר ממאמר הלכתי או מתורת הרב קוק? לכל מדרשה יש הקו הרוחני שלה. בנוסף, מוקדם מדי לקבוע. עוד לא עבר אפילו דור. ואיך אפשר כבר להכריז נחרצות שלא השכלנו להעמיד תלמידות חכמים?״

הרבנית סליי: ״אני לא שותפה לתחושת המשבר. עולם המדרשות נמצא בעיצומו של תהליך התבררות. אי אפשר להשוות אותו לעולם הישיבות עם המסורת ארוכת השנים.

״מבחינתי, המטרה היא שמתוך קבוצה של שלושים בנות, יצאו אחרי שנה כזאת שלושים בנות אידאליסטיות בעלות מסירות נפש, שכולן יחושו שהלימוד הוא חלק משמעותי בחייהן, ושהן אינן יכולות לוותר עליו לפחות במינון כלשהו. אני רואה ערך גדול מאוד בכל הקבוצה, ולא רק באותן בודדות שימשיכו להתעסק בזה

ניר אורבך: **״המהפכה הגדולה של המדרשות התרחשה רק ב־15 השנים האחרונות. עד אז היו 3-4 מדרשות חלוצות, שגם להן לקחו כמה שנים טובות לגבש את זהות ולהחליט על הכיוון שאליו הן שואפות. עולם התורה הנשי לחלוטין לא עומד במבנים, וראשי המדרשות בוחנים כל הזמן איך אפשר לשפר**

״השנה הזאת מביאה לצימאון גדול לתורה ולקיום ההלכה. זו שנה שבה בנות שלמדתי אתן קיבלו על עצמן עוד ועוד מצלות למידיות ואמונית. רבות מאתנו הגיעו למסקנה שהן רוצות להקים בית של תורה. השנה הזאת הפכה את האמונה לדבר מרכזי בחיינו״.

אין אצלך ואצל הבריותיך גם איזו שאיפה להתמקצעות נשית בתורה?

״אצל בנות אופן הלימוד שונה מאוד מאשר אצל הבנים. ראש המדרשה שלנו הדגיש כל הזמן שבבוגנה לא קיים במדרשה בשבות רחל שיעור ב׳, מפני שהמטרה איננה לימוד מעמיק לאורך זמן. לימוד במדרשה בהגדרתו הוא אירוע אינטנסיבי שעובדים פעם אחת. אני חושבת שלבנות שזה זה מספיק. בנים זקוקים ללימוד לאורך זמן, בשביל שזה יטמע ויהיה חלק מהם, אבל מקומן של הבנות איננו דווקא בלימוד״.

איילת מציגה גם פן אחר של הלימוד, וכאן באים כמה מטפטים לא פשוטים: ״יש משהו אידאלי מדי בשנה הזאת, ואולי בכלל זה בנות לומדות שנה בלבד. זו שנה של ניתוק מהכול, עוד שמאוד קל בה להיות טובים, לקבל על עצמי כל מיני קבלות לעתיד. מהרבה בנות אני שומעת שבראייה לאחור לא היו חזרות ולומדות במדרשה. מהסתירה שהתגלתה להן בין המדרשה לבין החיים האמתיים, הן הגיעו למסקנה שהמדרשה היא מקום לא אמתי״.

עוצפה כהן (23) היא בוגרת שנת מדרשה ב׳נשמת׳, וכן בוגרת תכנית השילוב לתואר אקדמי המקיימת במקום.

״יש משהו רוחני בו״

״אצל בנות אופן הלימוד שונה מאוד מאשר אצל הבנים. ראש המדרשה שלנו הדגיש כל הזמן שבבוגנה לא קיים במדרשה בשבות רחל שיעור ב׳, מפני שהמטרה איננה לימוד מעמיק לאורך זמן. לימוד במדרשה בהגדרתו הוא אירוע אינטנסיבי שעובדים פעם אחת. אני חושבת שלבנות שזה זה מספיק. בנים זקוקים ללימוד לאורך זמן, בשביל שזה יטמע ויהיה חלק מהם, אבל מקומן של הבנות איננו דווקא בלימוד״.

איילת מציגה גם פן אחר של הלימוד, וכאן באים כמה מטפטים לא פשוטים: ״יש משהו אידאלי מדי בשנה הזאת, ואולי בכלל זה בנות לומדות שנה בלבד. זו שנה של ניתוק מהכול, עוד שמאוד קל בה להיות טובים, לקבל על עצמי כל מיני קבלות לעתיד. מהרבה בנות אני שומעת שבראייה לאחור לא היו חזרות ולומדות במדרשה. מהסתירה שהתגלתה להן בין המדרשה לבין החיים האמתיים, הן הגיעו למסקנה שהמדרשה היא מקום לא אמתי״.

עוצפה כהן (23) היא בוגרת שנת מדרשה ב׳נשמת׳, וכן בוגרת תכנית השילוב לתואר אקדמי המקיימת במקום.

״אני לא שותפה לתחושת המשבר. עולם המדרשות נמצא בעיצומו של תהליך התבררות. אי אפשר להשוות אותו לעולם הישיבות עם המסורת ארוכת השנים.

**״מבחינתי, המטרה היא שמתוך קבוצה של שלושים בנות, יצאו אחרי שנה כזאת שלושים בנות אידאליסטיות בעלות מסירות נפש, שכולן יחושו שהלימוד הוא חלק משמעותי בחייהן, ושהן אינן יכולות לוותר עליו לפחות במינון כלשהו. אני רואה ערך גדול מאוד בכל הקבוצה, ולא רק בא